

Eldre i media

Kildebruk i norske nyhetsmedier 2019/2020

av Kine Langmo og Silje Nereng

Innholdsfortegnelse

Representasjon av eldre i nyhetsmediene	2
Metode	2
Registrering av kilder	3
Kildene i norske nyhetsmedier 2019/2020	4
Mest sport i norske aviser	4
Flest artikler med kun én kilde	5
Tause kilder og tause utøvere	7
Den typiske kilden	8
Stadig flest mannlige kilder	8
Store forskjeller mellom aldersgruppene.....	9
Eldre kilder i nyhetsmediene.....	13
Flest eldre kilder i saker som handler om politikk og forvaltning	13
Eldre opptrer alene i én tredel av artiklene	14
Eldre damer opptrer sjelden som kilde	15
Fortsatt marginalisering av eldre i norske medier?	16

Kine Langmo
Senior medieanalytiker

Eldre i media

Kildebruk i norske nyhetsmedier 2019/2020

Silje Nereng
Senior medieanalytiker

Representasjon av eldre i nyhetsmediene

Bakteppet for denne undersøkelsen er en artikkel fra Norsk Medietidsskrift som omtalte en kvantitativ innholdsanalyse av kildebruken i norske medier. I undersøkelsen ble kilder i over 900 artikler fra 14 norske nyhetsmedier på tre utvalgte dager i 2015 gjennomgått. Funnene viste at under to prosent av de som uttaler seg i norske nyhetsmedier var over 67 år eller eldre. Fraværet av eldre kilder i nyhetsmediene ble omtalt som en «medial marginalisering av eldre».

Inspirert av artikkelen «Barn og eldre marginaliseres som kilder i mediene. Kildebruk i norske nyhetsmedier 2015» av Hilde Kristin Dahlstrøm, Nina Skråmestø Nesheim og Bjørg M. Nyjordet² har Mynewsdesk på oppdrag fra Pensjonistforbundet undersøkt representasjonen av eldre i norske nyhetsmedier. Gjennom en kvantitativ innholdsanalyse av artikler fra 35 norske mediehus på tre ulike dager i 2019/2020 har vi undersøkt hvem som er kilder i norske nyhetsmedier og i hvilken grad eldre er representert.

Undersøkelsen tar sikte på å se nærmere på hvordan eldre er representert som kilder i nyhetsmediene. Ifølge tall fra SSB bodde det i 2019 totalt 805 694 eldre over 67 år i Norge. Aldersgruppen utgjorde i 2019 hele 15 prosent av befolkningen¹.

Metode

Undersøkelsen inkluderer artikler publisert hos 35 norske mediehus enten på nett eller i papiravisen for tre utvalgte datoer i 2019/2020. Mediene er valgt utfra kriterier om at de skal dekke alle landets fylker og representere både riks, regional og lokalmedier. Alle fylker er representert med minst to medier. Følgende mediehus er med i undersøkelsen, sortert etter nedslagsfelt:

Riks: Dagens Næringsliv, NRK.no, VG og Vårt land

Regional: Adresseavisen, Aftenposten, Bergens Tidende, Fædrelandsvennen og Stavanger Aftenblad

Lokal: Agderposten, Akershus Amtstidende, Arbeidets Rett, Avis Nordland, Budstikka, Dagsavisen, Drammens Tidende, Driva, Finnmark Dagblad (iFinnmark), Fjordenes Tidende, Gjengangeren, Glåmdalen, Halden Arbeiderblad, Jarlsberg Avis, Jærbladet, Laagendalsposten, Lofotposten, Nordlys, Nordstrands Blad, Romsdals Budstikke, Strandbuen, Sunnmørsposten, Tidens Krav, Trønderavisa, Varden og Østlendingen.

Antall nyhetsmedier og artikler etter nedslagsfelt (%-andel av totalen)

	<i>Lokal</i>	<i>Regional</i>	<i>Riks</i>	<i>Total</i>
<i>Antall mediehus</i>	26 (74%)	5 (14%)	4 (11%)	35
<i>Antall artikler</i>	1742 (56%)	921 (30%)	441 (14%)	3104

Alle mediehus, med unntak av NRK og Dagens Næringsliv, er registrert med én papirutgave i tillegg to dager med alle relevante artikler publisert på nett. For NRK og Dagens Næringsliv er det registrert artikler publisert på nett for alle tre dager. Dagene i undersøkelsen er 28. august 2019, 13. november 2019 og 10. januar 2020. Dagene er spredt over en lengre tidsperiode for å unngå å være preget av et bestemt nyhetsbilde. Innsendt stoff, annonser og meningsstoff som kommentarer, lederartikler og kronikker er utelatt fra undersøkelsen. Dette er ekskludert på bakgrunn at det er kildene i det journalistiske produktet som er av interesse.

¹ SSB (01.10.20): <https://www.ssb.no/statbank/sq/10040956>

² Dahlstrøm, Nesheim og Nyjordet (2017): Barn og eldre marginaliseres som kilder i mediene. Kildebruk i norske nyhetsmedier 2015

Enhetene i undersøkelsen omtales som *artikler*. Artiklene i undersøkelsen er innhentet fra Mynewsdesks medieovervåkingsplattform. For å kunne sammenligne funnene med undersøkelsen gjort av Dahlstrøm, Nesheim og Nyjordet om representasjonen i norske medier for 2015 har vi i stor grad brukt de samme variablene og lagt oss tett opp til deres metode.

Artiklene er gjennomgått og kodet for ulike variabler i medieovervåkingsverktøyet, hvor vi har mulighet til merke artiklene med ulike etiketter, før vi har eksportert datamaterialet til Excel for videre analyse.

Registrering av kilder

Kodingen av artiklene i undersøkelsen er utført av to personer, og en mulig feilkilde kan være at kodingen er ulik. For å minske sannsynligheten for feilkoding har vi forholdt oss til en utfyllende kodebok, hvor retningslinjer for de ulike variablene står forklart. Uklarheter er blitt drøftet og deretter presisert i kodeboken underveis i arbeidet. Flere av variablene inneholder lite rom for feilkoding.

Artiklene er kodet med *artikkelstørrelse*: C-sak: mindre enn en-spalter, B-sak: inntil en halvside, A-sak: opptil to sider. På nett bruker vi C-sak om de korte sakene og kategoriserer litt større oppslag som A-saker. Variabelen B-sak er bare brukt for artikler i papirutgavene. De lange reportasjene er kategorisert som AA-saker for alle mediene.

Artikkelens *tema* er delt inn i følgende kategorier: politikk/forvaltning, næringsliv/økonomi, krim/rettsvesen, sport, kultur, livssyn, helse/oppvekst, klima/vær, trafikk/ulykker, forbruker og annet.

Kilde er i denne undersøkelsen definert som en navngitt person som er til stede i mediene i tekst og/eller på bilde. Uttalelser kan være gitt direkte eller indirekte til journalisten, også i form av SMS, e-post eller chat. Uttalelser av denne typen er kodet *muntlig kilde*. Direkte sitat fra en person til en pressemelding eller til nyhetsbyrå er regnet som muntlige, men er i tillegg kodet som *sakset kilde*. *Skriftlige kilder* er sitat sakset fra andre medier, faksimiler eller ytringer i sosiale medier. I liket med undersøkelsen for 2015 har vi inkludert *tause kilder*, som refererer til navngitte personer som er avbildet i artikkelen, men som ikke uttaler seg. Kilder som journalisten har snakket med for bakgrunnsinformasjon som ikke er navngitt vil ikke komme med i vår undersøkelse. Noen artikler er kodet med *ingen kilde*, dette er artikler som ikke har noen navngitt kilde. Dette er også artikler hvor journalisten viser til «skriver politiet på Twitter» eller «skriver selskapet i en pressemelding» og som derfor ikke inneholder en kilde slik som det er definert i denne undersøkelsen.

Variabelen *kjønn* er registrert for kilder i artikkelen, i artikler med flere kilder av ulikt kjønn har vi kodet artikkelen med både mann og dame. Kun 71 artikler er etiketten «uklart» hvor det ikke kommer frem i tekst, navn eller bilde hvilket kjønn kilden har.

Alder er delt inn på følgende måte: barn (0-12 år), ungdom (13-19 år), voksen (20-66 år) og eldre (67+ år). Kategorien *voksen* fanger opp yrkesaktiv alder i Norge og kategorien *eldre* er lagt opp etter SSBs alderskategori og samsvarer med pensjonsalder i Norge. For kilder hvor det ikke er mulig å fastslå alder har vi kodet med *uavklart alder*. Det har ikke vært spesielt vanskelig å kode alder for kildene da kategorien voksen favner bredt og alder ofte kom frem i teksten, eller på bilde. For personer som ofte får medieomtale, som for eksempel politikere og fremtredende kultur- eller sportspersonligheter har vi valgt å finne frem til alderen deres, selv om det ikke kommer frem i artikkelteksten. Dette fordi vi antar at dette er noe som er offentlig kjent og som lesere ofte allerede kjenner til. Vi har også registrert om kilden opptre som *privatperson* eller *profesjonell*, og om kilden innehar en lederstilling. Inneholder artikkelen både kilde som uttaler seg som privatperson og en

annen kilde som uttaler seg i kraft av sitt yrke har vi kodet artikkelen med begge variabler. Vi har også kodet om minst én av kildene er *avbildet* i artikkelen.

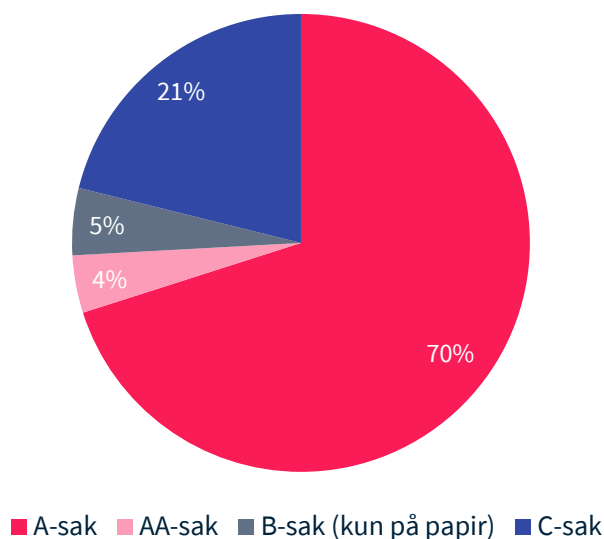
Vi har tillegg valgt å kode *antall kilder* for artikler som har en kilde slik den er definert i undersøkelsen. Her har vi kodet artikkelen med enten *én kilde*, *to kilder* eller *flere kilder*. I motsetning til i undersøkelsen fra 2015 har vi kun valgt å kode kjønn, alder, opptreden og om kilden er avbildet for hver enkelt kilde i artikler som inneholder minst en kilde i aldersgruppen eldre (67+ år). Dette betyr at for hele utvalget er variablene alder, kjønn, kilde og opptreden *ikke* gjensidig utelukkende. Valget er tatt på bakgrunn av utvalgets størrelse og at undersøkelsen først og fremst søker å svare på hvordan aldersgruppen eldre er representert som kilder i nyhetsmedia. For de 164 artiklene hvor eldre er identifisert blant kildene har vi kodet variablene kjønn, alder, opptreden og om kilden er avbildet for de tre største kildene i artikkelen.

I ettertid har vi gjennomgått kildematerialet og ikke funnet avvik i de gjensidig utelukkende variablene artikkelstørrelse, tema og antall kilder. For artikler kodet med én kilde finner vi heller ingen avvik i kodingen. Summen av de ulike variablene for disse kategoriene stemmer overens med det totale antallet artikler. Eventuelle andre avvik vil ha liten betydning for resultatet av undersøkelsen.

Kildene i norske nyhetsmedier 2019/2020

Som beskrevet i metoden har vi sett på alle artikler publisert på tre utvalgte datoer fra 35 ulike nyhetsmedier og utelatt lederartikler, kommentarer og innsendt stoff. Undersøkelsen inneholder totalt 3104 artikler. Disse fordeler seg på 656 C-saker (notiser), 147 B-saker, 126 AA-saker og 2175 A-saker.

Andel artikkelstørrelse (N=3104)

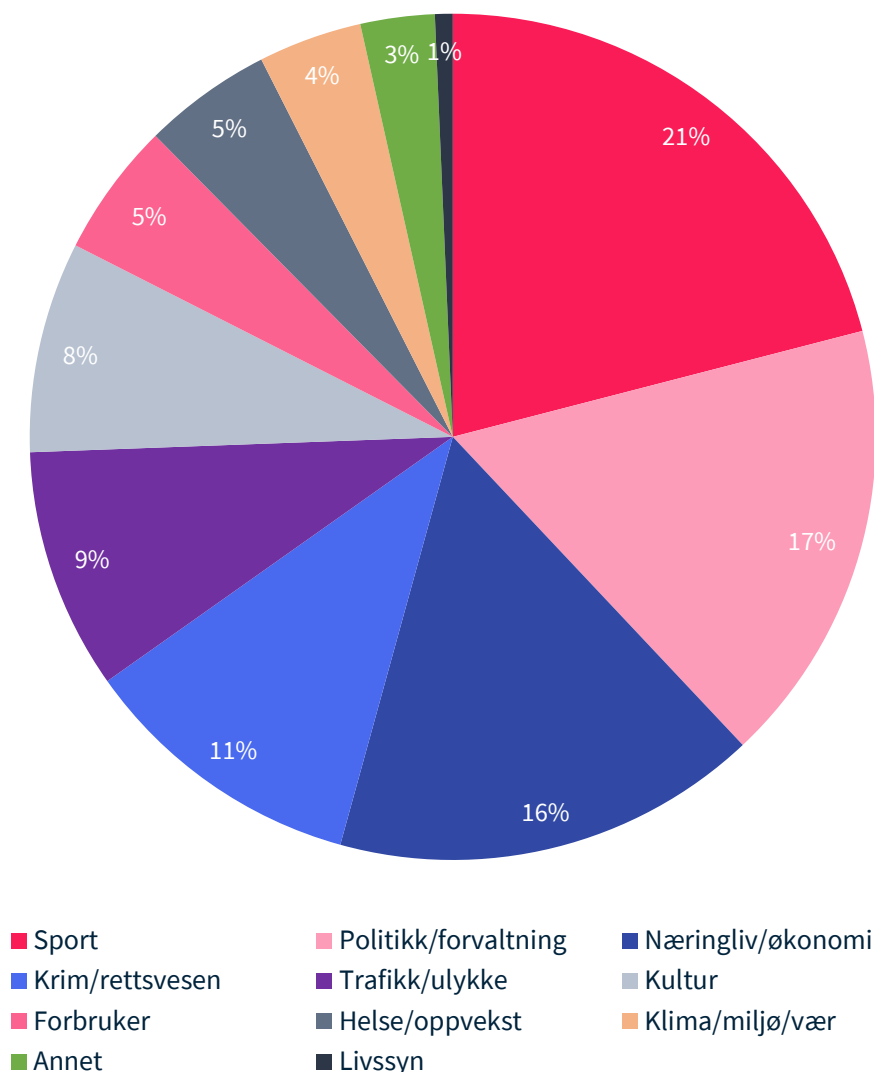

Mest sport i norske aviser

Vi har registrert flest artikler om sport, politikk/forvaltning og næringsliv/økonomi. Hele 21 prosent av artiklene handler om sport. En av forklaringene ligger i at de største abonnementsavisene eid av Schibsted og Polaris samarbeider om sportsjournalistikken, hvilket vi ser i undersøkelsen ved at de samme sportsartiklene er publisert i flere aviser. 17 prosent av artiklene handler om politikk og forvaltning, og 16 prosent handler om næringsliv og økonomi. Deretter følger krim/rettsvesen med

11 prosent, trafikk/ulykke med 9 prosent og kultur med 8 prosent. Forbruker og helse/oppvekst som begge var tema i 5 prosent av artiklene. Klima/vær, annet og livssyn var alle tema i mindre enn 5 prosent av artiklene i undersøkelsen.

Andel artikler etter tema (N=3104)

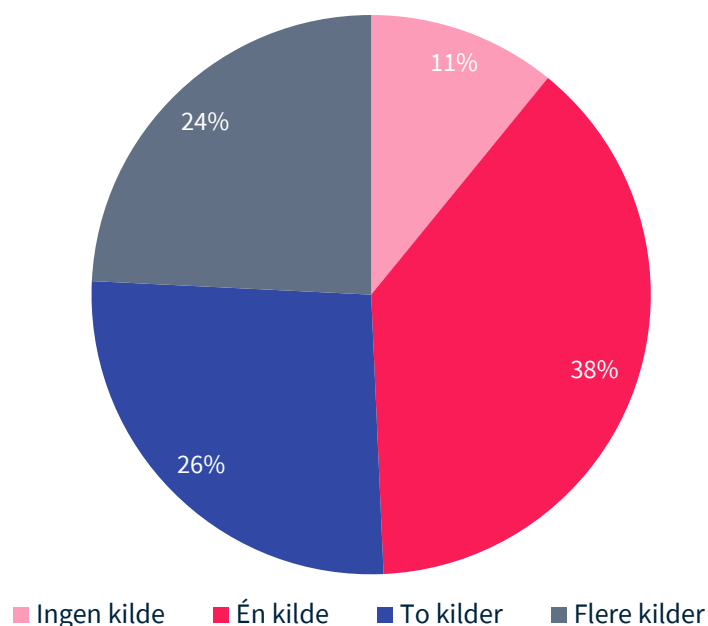

Flest artikler med kun én kilde

Totalt 338 artikler i undersøkelsen hadde *ingen navngitt kilde*. Undersøkelsen viser at det naturlig nok var flest C-saker (notiser) uten navngitt kilde (260 saker). Følgende tema gikk oftest igjen i saker uten navngitt kilde; trafikk og ulykke (87); krim og rettsvesen (57); næringsliv og økonomi (44); sport (41); politikk og forvaltning (39).

Nesten halvparten av artiklene i undersøkelsen (49 prosent) har ingen eller kun én kilde. Også i undersøkelsen fra 2015 hadde halvparten av artiklene én eller ingen kilde. Artikler uten navngitt kilde utgjorde totalt 11 prosent. Hele 39 prosent av artiklene har kun én kilde, 26 prosent har to kilder og 24 prosent av artiklene har mer enn to kilder.

Antall kilder per artikkel (N=3104)

I utvalget ser vi en klar sammenheng mellom antall kilder og artikkelstørrelse, antallet kilder øker med artikkelens størrelse. For artikler registrert med ingen kilde er hele 77 prosent C-saker. Blant enkildesakene utgjør de største artiklene (A- eller AA-saker) 68 prosent, mens C-saker utgjør 26 prosent. Blant artikler med to kilder er hele 87 prosent registrert som A eller AA-saker. For artikler med tre eller flere kilder er hele 96 prosent enten A eller AA-saker.

Det totale antallet kilder i undersøkelsen er omtrent 6047. Som beskrevet i metoden har vi ikke registrert egenskaper for hver enkelt kilde for alle artikler i utvalget, derfor er mangler vi det totale antallet kilder for artikler som er kodet med «flere kilder» hvor eldre (67+) ikke opptrer som kilde. Se utregning nedenfor.

Antall kilder i undersøkelsen

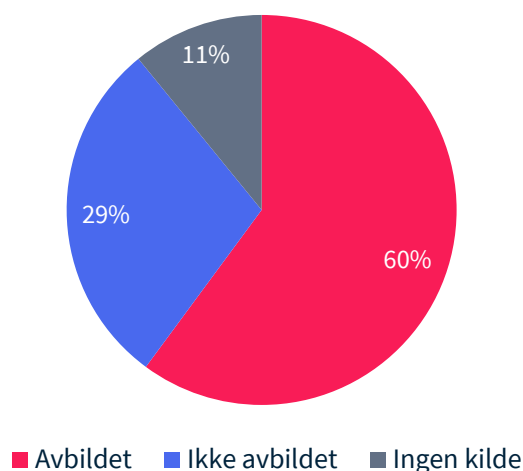
	Antall artikler	Antall kilder
Ingen kilde	338	0
En kilde	1192	1192
To kilder	822	1644
Flere kilder	752	3211*
Total	3104	6047

**dette antallet er omtrentlig og baserer seg på det gjennomsnittlige antallet kilder i artikler hvor eldre er representert. Siden vi ikke har kodet hver enkelt kilde for alle artikler i undersøkelsen har vi ved å se på antallet kilder i artikler for aldersgruppen eldre (67+) kommet frem til at hver artikkel av de 66 artiklene kodet med «flere kilder» inneholder i gjennomsnitt 4,27 navngitte kilder. Hvis vi antar at de andre artiklene i utvalget som har tre eller flere kilder ligner vil dette tilsi at det i de 686 artiklene med flere enn to kilder er omtrent 2929 kilder.*

77 prosent av artiklene i undersøkelsen har minst én muntlig kilde. Blant artiklene som er registrert med muntlig kilde, inneholder åtte prosent også minst én taus kilde. 13 prosent av artiklene kodet med muntlig kilde inneholder uttalelser sakset fra nyhetsbyrå eller pressemeldinger. Seks prosent

inneholder også en skriftlig kilde, som betyr at det i tillegg til en direkte uttalelse også inneholder sitat hentet fra sosiale medier eller tidligere uttalelser til media.

Andel artikler med avbildede kilder (N=3104)

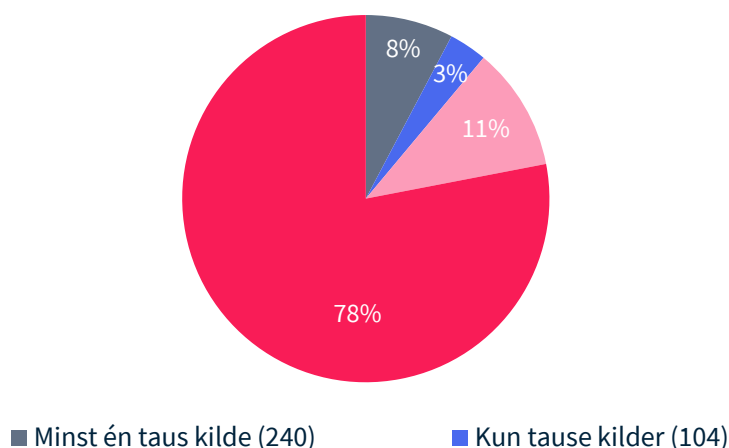

I 60 prosent av artiklene er minst én av kildene avbildet. Det er en klar sammenheng mellom størrelsen på artikkelen og om kilden er avbildet eller ikke. I 72 prosent av de største sakene (A- eller AA-saker) er minst en av kildene avbildet, for B-saker er andelen 48 prosent, mens andelen er 21 prosent for C-sakene i undersøkelsen.

Tause kilder og tause utøvere

Hele 11 prosent (344 artikler) av artiklene i undersøkelsen har én eller flere tause kilder. Dette er navngitte kilder som er avbildet i artikkelen, men som ikke kommer til ordet.

Andel tause kilder (N=3104)

I totalt 52 saker er det kun én taus kilde til stede. Artikkelen viser ikke til uttalelser fra en navngitt kilde i teksten, men én navngitt person er avbildet. En stor andel av artiklene med én taus kilde handler om sport, hvor utøveren som er omtalt i nyhetssaken kun er avbildet. Undersøkelsen viser at blant de 822 tokildesakene, inneholder 98 saker også minst én taus kilde. Dette er artikler som med flere personer avbildet fremstår som flerkildejournalistikk, men som i realiteten kun har én kilde som kommer til ordet. Av de 98 tokildesakene med minst én taus kilde, har hele 20 artikler to tause kilder. For saker med tre eller flere navngitte kilder er det 32 artikler med kun tause kilder.

Til sammen utgjør artikler med kun tause kilder tre prosent av alle artiklene i undersøkelsen. Også blant artikler med to eller flere tause kilder er den overvekt av artikler som handler om sport. Av de totalt 104 artiklene med kun tause kilder er sport det største temaet (66 artikler), etterfulgt av kultur (10 artikler) og politikk/forvaltning (7 artikler). I nærmere 90 prosent av disse artiklene er det minst én voksen mellom 20 og 66 år som opptrer som taus kilde. Hele 83 prosent av artiklene har minst én taus mannlig kilde.

Den typiske kilden

Ut fra undersøkelsen kan vi oppsummere at den typiske kilden i norske nyhetsmedier ikke har forandret seg stort siden 2015. Som Dahlstrøm, Nesheim og Nyjordet (2017) skriver er «den typiske kilden i norske nyhetsmedier i dag er mann mellom 20 og 66 som uttaler seg i kraft av sitt yrke³». Dette stemmer godt overens med funnene i denne undersøkelsen:

- I 72 prosent av artiklene er minst én av kildene en mann. I artiklene med kun én navngitt kilde er 67 prosent av kildene menn.
- 82 prosent inneholder minst én voksen kilde mellom 20 og 66 år. I artikler med kun én navngitt kilde er 88 prosent mellom 20 og 66 år.
- I 82 artiklene uttaler minst én kilde seg i kraft av sitt yrke.
- Det er et lite flertall av ledere som uttaler seg i nyhetsmediene.
- I enkildesakene uttaler 90 prosent av kildene seg i kraft av sitt yrke, og 53 prosent er ledere.
- I 60 prosent av artiklene er minst én av kildene avbildet. For artikler med én navngitt kilde er andelen 54 prosent.

Stadig flest mannlige kilder

I likhet med tidligere funn er det fortsatt en overvekt av mannlige kilder i norske nyhetsmedier. Av de 2766 artiklene med navngitt kilde er det minst én mann som uttaler seg i 2226 artikler, og minst én dame som uttaler seg i 1193 artikler. Andelen artikler hvor kun menn uttaler seg er 55 prosent, til sammenligning er andelen artikler med kun kvinnelige kilder 18 prosent. Totalt 699 artikler har kilder av begge kjønn, dette utgjør 25 prosent av artiklene med minst én navngitt kilde.

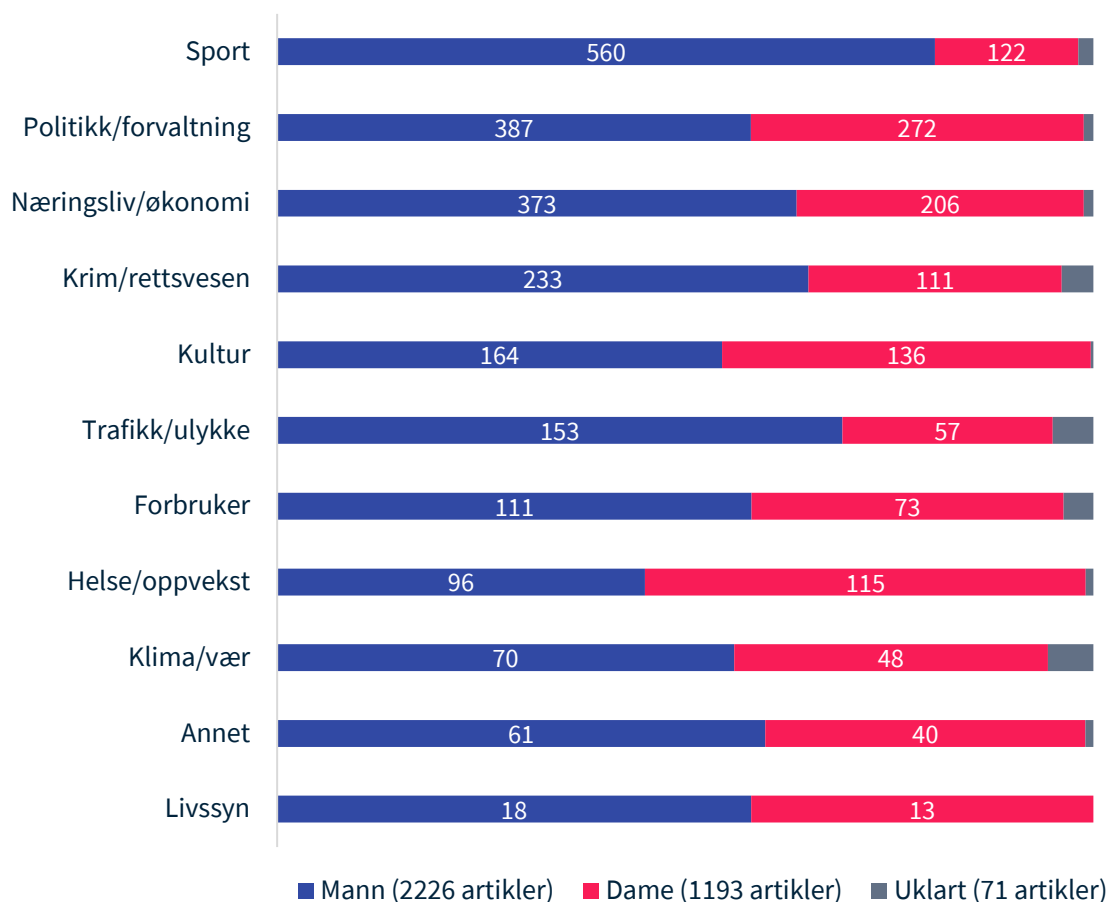
Fordeling etter kjønn (N=2766)

	Antall artikler	Prosentandel
Kilder av begge kjønn	699	25%
Kun kvinnelige kilder	485	18%
Kun mannlige kilder	1514	55%

Tabellen på neste side viser artikler hvor minst et av kjønnene er kilder. Vi ser at menn er overrepresentert som kilder i sportsjournalistikken. Det er også flest menn som uttaler seg i artikler om krim/rettsvesen, næringsliv/økonomi og politikk/forvaltning. Kvinner uttaler seg i flest saker som handler om politikk/forvaltning og næringsliv/økonomi. Andelen kvinnelige kilder er høyest i saker som handler om helse og oppvekst. Dette er det eneste temaet hvor det er en større andel artikler med minst én kvinnelig kilde.

³ Dahlstrøm, Nesheim og Nyjordet (2017): Barn og eldre marginaliseres som kilder i mediene. Kildebruk i norske nyhetsmedier 2015

Antall oppslag fordelt etter tema (absolutte tall)

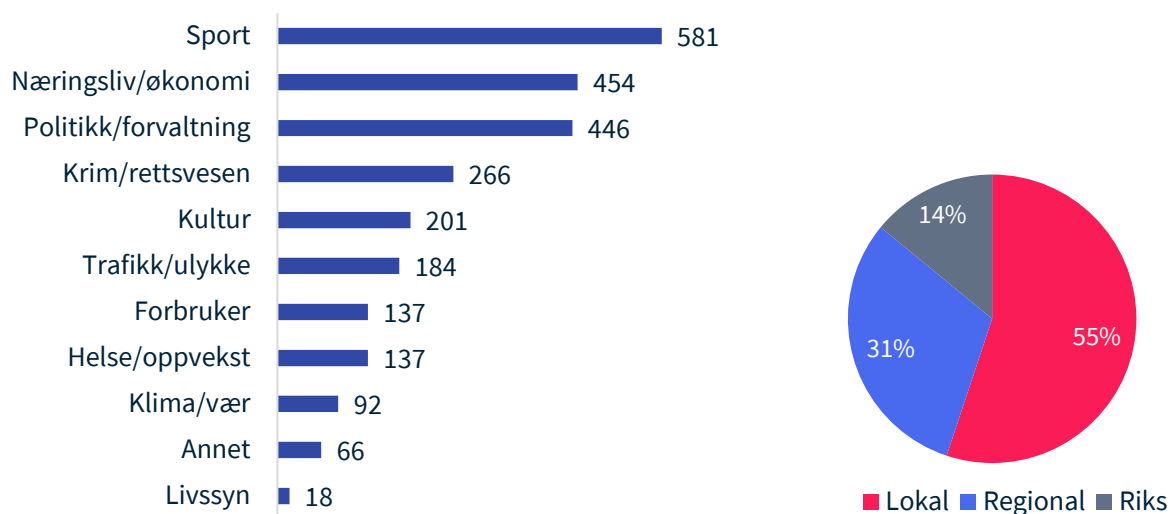
Store forskjeller mellom aldersgruppene

Voksne mellom 20 og 66 år utgjør, naturligvis, den største aldersgruppen i vår undersøkelse. Dette er en bred kategori som er ment å fange opp den yrkesaktive delen av befolkningen. Aldersgruppen utgjorde 61 prosent av befolkningen i 2019 og opptrådte som kilde i nyhetsmediene i hele 93 prosent av artiklene i undersøkelsen.

Ser vi nærmere på de ulike aldersgruppene i undersøkelsen hver for seg ser vi at barn og ungdom utgjør den minste kildegruppen i norske nyhetsmedier. Spesielt barn er lite brukt som kilder i nyhetsmediene. I motsetning til undersøkelsen til Dahlstrøm, Nesheim og Nyjordet (2017) som fant at barn og ungdom opptrådte som kilder omtrent like ofte, viser vårt resultat at ungdom opptrer oftere som kilder enn barn under 12 år. Det kan være gode grunner til at barn er lite brukt som kilder. Blant annet er de yngste i aldersgruppen for små til at de kan uttale seg og Vær varsom-plakaten legger føringer for hvordan man skal ivareta barn i medieomtalen, men det skal vi ikke gå nærmere inn på i denne sammenheng. Aldersgruppen barn og ungdom (0-19 år) utgjorde ifølge tall fra SSB 24 prosent av befolkningen i 2019, og i vår undersøkelse opptrer aldersgruppen som kilde i 4,4 prosent av artiklene.

Eldre over 67 år, som i 2019 utgjorde 15 prosent av befolkningen opptrer som kilder i nyhetsmediene i seks prosent av artiklene i undersøkelsen.

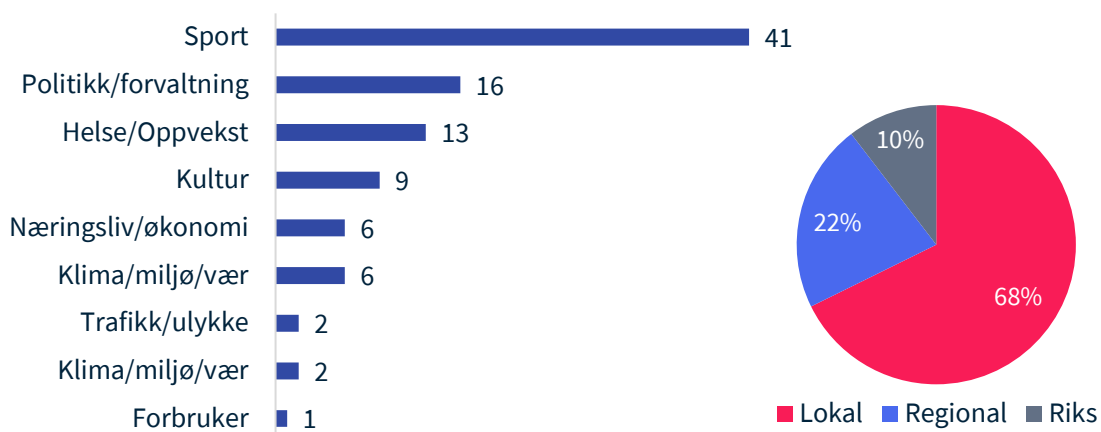
Voksne kilder (N =2582)

De fleste kildene faller inn under aldersgruppen voksen mellom 20 og 66 år. Denne aldersgruppen er kilder i 93 prosent av artiklene. I 91 prosent av artiklene opptrer kun kilder fra samme aldersgruppe. Voksne opptrer som kilder i flest saker som handler om sport, næringsliv/økonomi og politikk/forvaltning.

- 324 artikler inneholder minst én taus kilde. I 258 av disse artiklene opptrer det ingen kilder fra andre aldersgrupper.
- 41 prosent er enkildesaker og voksne er eneste aldersgruppe i 85 prosent av artikler med to eller flere kilder.
- 82 prosent av sakene er A- eller AA-saker.
- 44 prosent av artiklene har minst én kvinnelig kilde, mens hele 82 prosent av artiklene har minst én mannlig kilde.
- Begge kjønn opptrer som kilder i 26 prosent av artiklene.
- I 94 prosent av artiklene opptrer minst én kilde som profesjonell i kraft av sitt yrke, i 62 prosent innehar minst én kilde en lederstilling.

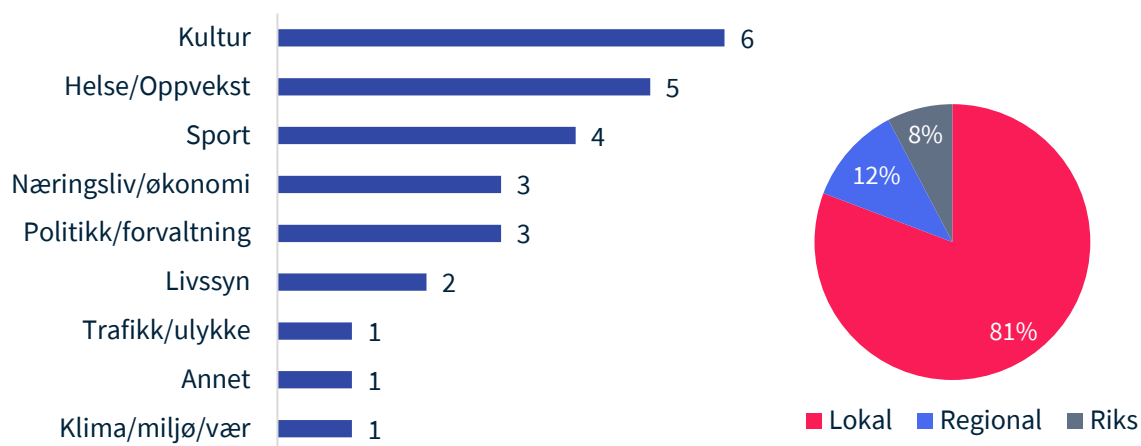
Ungdom som kilder (N=96)

Ungdom mellom 13 og 19 år opptrer som kilder i 96 artikler. Dette tilsvarer 3,5 prosent av artiklene med navngitt kilde. I nær halvparten av artiklene er ungdom kilde sammen med en voksen. Artikler med kilder mellom 13 og 19 år forekommer oftest i aviser med lokalt nedslagsfelt og aldersgruppen er oftest kilder i artikler som handler om sport og politikk/forvaltning.

- 37 artikler har kun kilder mellom 13-19 år. 28 av disse er enkildesaker.
- 34 artikler har minst én taus kilde. Fire av disse inneholder kun én taus kilde.
- 84 artikler er kategorisert som en A- eller AA-sak.
- 92 prosent av artiklene har minst én avbildet kilde.
- 42 prosent har kilder av begge kjønn. 77 artikler har minst én mannlig kilde og 59 artikler har minst én kvinnelig kilde.

Barn som kilder (N= 26)

Barn mellom 0 og 12 år opptrer som kilder i 26 artikler. Dette gjenspeiler funnene fra undersøkelsen av Dahlstrøm, Nesheim og Nyjordet (2017) som viser at barn sjelden opptrer som kilder, selv i saker som omhandler dem. Kun i fire artikler opptrer barn som eneste kilde. Barn opptrer som regel som kilde sammen med kilder fra andre aldersgrupper. De opptrer som kilde sammen med voksen i 22 artikler, ungdom i 5 artikler og eldre i én artikkel. Bruk av barn som kilder er mest utbredt i lokalavisene og de blir mest saker som handler om kultur og helse/oppvekst.

- 17 artikler har minst én taus kilde.
- 25 artikler er kategorisert som en A- eller AA-sak.
- Minst én kilde er avbildet i alle artikler hvor barn er blant kildene.
- 77 prosent av artiklene har kilder av begge kjønn.

Eldre kilder i nyhetsmediene

Undersøkelsen tar sikte på å se nærmere på hvordan eldre er representert som kilder i nyhetsmediene. Ifølge tall fra SSB bodde det i 2019 totalt 805 694 eldre over 67 år i Norge. Aldersgruppen 67 år og eldre utgjorde i 2019 totalt 15 prosent av befolkningen. Bakteppet for denne undersøkelsen er at det i 2017 ble publisert en artikkel i Norsk Medietidsskrift om en kvantitativ innholdsanalyse av kildebruken i norske medier⁴. I undersøkelsen ble kilder i over 900 artikler fra 14 norske nyhetsmedier på tre utvalgte dager i 2015 gjennomgått. Funnene viste at eldre over 67 år var nesten fraværende som kilder i nyhetsmediene.

Vår undersøkelse som har sett på 3104 artikler fra 35 norske nyhetsmedier på tre utvalgte dager i 2019/2020. Undersøkelsen viser at andelen artikler med minst én eldre kilde utgjør seks prosent av det totale antallet artikler med minst én navngitt kilde. Ser vi nærmere på hvor stor andel eldre utgjør av det totale antallet kilder i perioden er andelen lavere, kun tre prosent av kildene er 67 år og eldre.

Andel artikler med minst én eldre kilde (N=2766)

Andel eldre kilder (N=6047)

Dette antyder at aldersgruppen fortsatt er underrepresentert i nyhetsmediene. Som Dahlstrøm, Nesheim og Nyjordet (2017) skriver besitter eldre som har levd et langt liv og som ofte har et helt yrkesliv bak seg verdifull erfaring for samfunnet. At andelen eldre i befolkningen øker og at de fleste eldre er aktive mennesker burde gjenspeiles i mediens kildebruk.

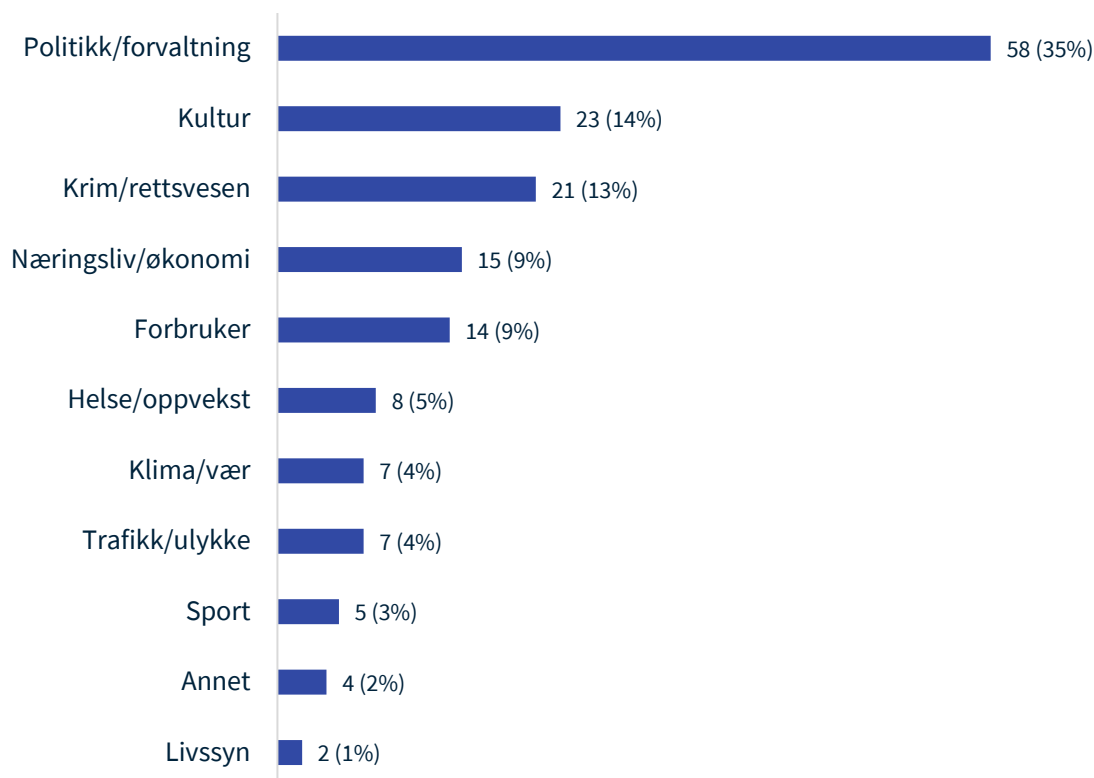
Flest eldre kilder i saker som handler om politikk og forvaltning

Skal vi beskrive den *typiske eldre kilden* i norske nyhetsmedier er dette en yrkesaktiv mann som innehar en lederstilling. Han uttaler seg som regel om politikk og forvaltning. Han opptrer som kilde i en A-sak sammen med andre kilder.

Fordelt etter tema ser vi at eldre opptrer som kilder i mediene oftest i forbindelse med artikler som handler om politikk og forvaltning. Overvekten i kategorien politikk og forvaltning kan forklares med mediens dekning av USA og president Donald Trump som er 74 år. Av de 58 artiklene som handler om politikk og forvaltning er Trump én av kildene i 60 prosent av artiklene. Deretter følger temaene kultur, krim/rettsvesen og næringsliv/økonomi. Eldre er representert som kilder i saker som handler om alle tema som er inkludert i undersøkelsen.

⁴ Dahlstrøm, Nesheim og Nyjordet (2017): Barn og eldre marginaliseres som kilder i mediene. Kildebruk i norske nyhetsmedier 2015

Tema i artikler hvor eldre er kilde (164 artikler)

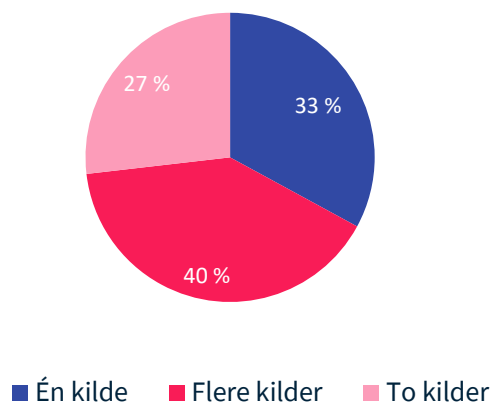

Disse 164 artiklene har totalt 422 ulike kilder, og 195 kilder er 67 år eller eldre. Eldre utgjør 46 prosent av kildene i artikler hvor minst én av kildene er 67 år eller eldre. De blir med andre ord ofte omtalt i artikler hvor også kilder fra andre aldersgrupper er representert.

Hele 26 prosent av artiklene hvor eldre uttaler seg i er publisert i riksmidier, totalt for undersøkelsen utgjør saker fra riksmidiane kun 14 prosent av alle artiklene. Dette stemmer godt overens med antakelsen om at utenriksdekningen blant norske medier bidrar til den økte andelen eldre kilder. Artikler fra lokalaviser utgjør 44 prosent og 30 prosent av artiklene er publisert i regionsaviser.

Eldre opptre alene i én tredel av artiklene

Antall kilder (N=164)

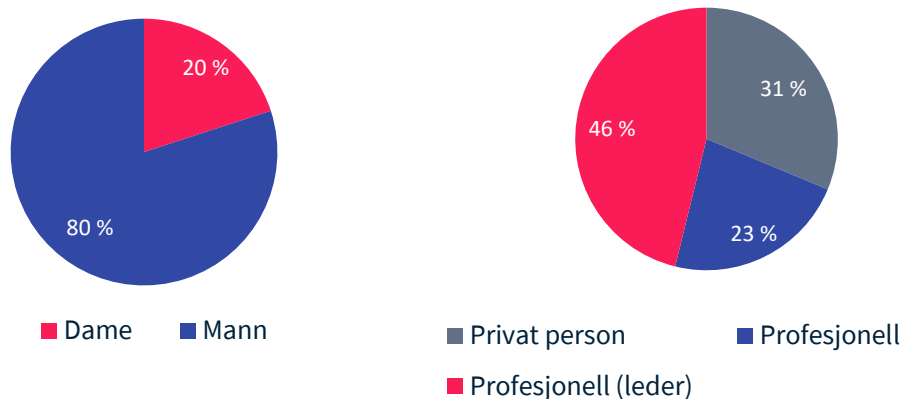

I 33 prosent av artiklene er eldre eneste kilde. I 27 prosent av sakene er eldre én av to kilder som uttaler seg i artikkelen. Hele 40 prosent av artiklene med eldre kilder har totalt tre eller flere kilder. I 59 prosent av artiklene som har minst én registrert eldre kilde er det også minst én kilde i aldersgruppen voksen.

Eldre damer opptrer sjelden som kilde

Kjønnsbalansen blant eldre kilder er svært skjevdelt, hele 80 prosent av de eldre kildene i undersøkelsen er menn. Størstedelen, 69 prosent, opptrer som profesjonell i nyhetsmediene. Hele 46 prosent opptrer som ledere. 31 prosent av de eldre kildene i undersøkelsen uttaler seg som privatpersoner.

Eldre kilder fordelt etter kjønn og opptreden (N=195)

	Dame 67 år og eldre		Mann 67 år og eldre	
Kjønn	39	20%	156	80%
Privatperson	22	11%	39	20%
Profesjonell	4	2%	40	21%
Profesjonell (leder)	13	7%	77	39%

Det kan se ut som representasjonen av eldre i media speiler at det er flere menn enn kvinner som er yrkesaktive etter fylte 67 år⁵. Hele 75 prosent av mannlige kilder opptrer som kilde i kraft av sitt yrke, halvparten av dem har en lederstilling. Kvinner opptrer langt sjeldnere enn menn som kilder i nyhetsmediene. Når de først opptrer som kilder er det oftere at de uttaler seg som privatpersoner sammenlignet med menn i samme aldersgruppe.

Blant de eldre kildene er 15 prosent (29 kilder) tause. Dette er navngitte, eldre kilder som ikke uttaler seg i artikkelen, men opptrer på bilde. Blant de tause eldre kildene er fordelingen mellom kjønnene ganske lik (13 damer og 16 menn). Undersøkelsen vår viser at i kun 26 saker uttaler kvinner over 67 år seg i nyhetsmediene. Dette utgjør i underkant av 1 prosent av alle artikler med navngitt kilde. Eldre menn blir til sammenligning sitert i 140 artikler, som utgjør 5 prosent av artiklene med navngitt kilde i undersøkelsen.

⁵ Foskning.no (29.09.20): <https://forskning.no/aldring-arbeid-pensjon/hvem-velger-a-jobbe-etter-de-har-fylt-67-ar/1346893>

Fortsatt marginalisering av eldre i norske medier?

I undersøkelsen av kilder i norske nyhetsmedier fra 2015 utgjør aldersgruppen 67 år og eldre kun 1,7 prosent av kildene. Vår undersøkelse viser at samme aldersgruppe på tre utvalgte datoer i 2019/2020 utgjør tre prosent av kildene i nyhetsmediene. Vitner disse funnene om en marginal forbedring av representasjonen av eldre i mediene? Mye tilsier at dette kanskje ikke er en reel forbedring:

- Fra 2015 til 2019 økte andelen av befolkningen i aldersgruppen 67 år og eldre fra 14 prosent til 15 prosent⁶.
- Andelen eldre som står i jobb etter fylte 67 år har økt⁷.
- Arbeidsmiljøloven ble i 2015 endret. Reglene for når en arbeidsgiver kan si opp en arbeidstaker på grunn av alder, ble hevet fra 70 til 72 år⁸.
- En annen mulig forklaring på den økte representasjonen av eldre i mediene utenriksdekning. 30 prosent av artiklene som har minst én eldre kilde inneholder uttalelser eller bilde av politiske ledere i USA eller Storbritannia som for lengst er rundet 67 år.

I motsetning til barn er det ingen åpenbare grunner til at denne aldersgruppen skal være underrepresentert som kilder i nyhetsmediene. I pressens etiske normer slik de er formulert i Vær Varsom-plakaten står det at «det er god presseskikk å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder⁹». Dersom den lille bedringen i representasjonen av eldre delvis skyldes utenriksdekningen og politiske ledere med høy alder i utlandet, er det liten grunn til å tro at det skyldes en økt bevissthet rundt kildebruk fra journalistenes side.

⁶ SSB (29.09.20): <https://www.ssb.no/statbank/sg/10040956>

⁷ Foskning.no (29.09.20): <https://forskning.no/aldring-arbeid-pensjon/hvem-velger-a-jobbe-etter-de-har-fylt-67-ar/1346893>

⁸ Regjeringen.no (30.09.20): <https://www.regjeringen.no/no/tema/arbeidsliv/arbeidsmiljo-og-sikkerhet/innsikt/arbeidsmiljo/loven/lovendringeri-arbeidsmiljo/loven-fra-1.-juli--2015/id2410600/>

⁹ Vær Varsom-plakaten (01.10.20): <https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>